

**OMMAVIY AXBOROT VOSITALARI VA YOSH AVLOD**

Bahodirova Shahinaxon

Annotatsiya: *Ommaviy axborot vositalari (OAV) va yosh avlod o'rtasidagi munosabatlar zamonaviy jamiyatda juda katta ahamiyatga ega. Bugungi kunda OAV yoshlarning kundalik hayotining ajralmas qismiga aylangan. Bu vositalar nafaqat axborot olish manbai, balki yoshlarning dunyoqarashi, qadriyatlari, hatto shaxsiyati shakllanishida muhim rol o'ynaydi. Yoshlar ommaviy axborot vositalari orqali yangi bilimlarni o'zlashtiradi, ijtimoiy va madaniy jarayonlarga jalb qilinadi, shuningdek, ular orasida o'zaro muloqot va fikr almashish imkoniyatlari kengayadi. Shu sababli, OAV va yoshlar o'rtasidagi munosabatlarni chuqur o'rganish, uning ijobiy va salbiy tomonlarini tahlil qilish jamiyat taraqqiyoti uchun zarurdir.*

Kalit so'zlar: *ommaviy axborot vositalari, jamiyat, bilim, muloqot, yoshlar, Internet, axborot texnologiyalari, dasturlar*

Ommaviy axborot vositalari yoshlarning bilim olish jarayonida muhim vosita hisoblanadi. Masalan, televidenie, radio, internet va kitoblar yoshlarning dunyo haqida bilimlarini kengaytiradi. Ular orqali yoshlar nafaqat o'quv dasturlaridagi mavzularni, balki dunyoda yuz berayotgan voqealarni, yangi texnologiyalarni, madaniy yangiliklarni bilib boradilar. Bu esa yoshlarning o'z qiziqishlariga mos ravishda bilim olishlarini ta'minlaydi. Shuningdek, OAV yoshlarning tanqidiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirishga yordam beradi. Axborotni tahlil qilish, turli fikrlarni solishtirish yoshlarning ongli qaror qabul qilishiga xizmat qiladi. Biroq, OAV ning yoshlar hayotidagi ta'siri faqat ijobiy emas. Ba'zida yoshlar zararli va noto'g'ri axborotga duch kelishlari mumkin. Masalan, ayrim teleko'rsatuvlar yoki internetdagi kontent zo'ravonlikni, yomon odatlarni targ'ib qilishi mumkin. Bu yoshlarning ruhiy holatiga salbiy ta'sir ko'rsatadi, ularni noto'g'ri yo'lga boshlashi ehtimoli bor. Shuningdek, ba'zan yoshlar orasida noto'g'ri stereotiplar, kamsitish va diskriminatsiya kabi salbiy munosabatlar



shakllanishi mumkin. Shu sababli, yoshlarni OAV dan oqilona foydalanishga o'rgatish, ularni axborotni tanqidiy qabul qilishga o'rgatish juda muhimdir.[1]

Internet va ijtimoiy tarmoqlar yoshlar orasida eng ko'p foydalaniladigan axborot manbai hisoblanadi. Bugungi kunda ko'pchilik yoshlar kundalik hayotida ijtimoiy tarmoqlarga ko'p vaqt ajratadi. Bu platformalar yoshlarning o'z fikrlarini ifoda etishlari, yangi do'stlar orttirishlari va dunyoqarashlarini kengaytirishlari uchun qulay muhit yaratadi. Shu bilan birga, ijtimoiy tarmoqlarda yolg'on ma'lumotlar tarqalishi, kiberzo'ravonlik, shaxsiy ma'lumotlarning oshkor bo'lishi kabi muammolar ham mavjud. Bu xavflardan himoyalaniish uchun yoshlarni internet xavfsizligi va axborot savodxonligi bo'yicha o'qitish zarur. [2]

Ommaviy axborot vositalari yoshlarning madaniyati va qadriyatlarini shakllantirishda ham muhim rol o'ynaydi. Televidenie, kino, musiqa va boshqa madaniy mahsulotlar yoshlarning estetik didini rivojlantiradi, ularning til va muloqot madaniyatiga ta'sir qiladi. Shu orqali yoshlar o'z milliy madaniy an'analari bilan tanishadi, shuningdek, boshqa xalqlarning madaniyati va urf-odatlarini o'rganadi. Bu esa yoshlarning dunyoqarashini kengaytiradi, ularni bag'rikenglikka, boshqa madaniyatlarni hurmat qilishga o'rgatadi. Madaniyatlararo muloqot yoshlarning shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishida muhim ahamiyat kasb etadi.[3]

Ta'lim sohasida ham OAV ning roli katta. Maxsus ta'lim dasturlari, ilmiy-ommabop ko'rsatuvlar, onlayn kurslar yoshlarning bilim olish jarayonini yanada qiziqarli va samarali qiladi. OAV yoshlarni faqat bilim bilan ta'minlab qolmay, ularni mustaqil fikrlashga, yangi g'oyalarni yaratishga undaydi. Shu bilan birga, OAV yoshlarni jamiyatdagi muhim masalalar haqida xabardor qiladi, ularni ijtimoiy faollikka chaqiradi. Bu yoshlarning fuqarolik pozitsiyasini shakllantirishda muhim omil hisoblanadi.[4]

Yoshlar orasida OAV dan foydalanish madaniyati va etikasi ham katta ahamiyatga ega. Yoshlar axborot olishda faqat ishonchli va obro'li manbalarga tayanishlari, boshqalar fikrini hurmat qilishlari, ijtimoiy tarmoqlarda mas'uliyatli bo'lishlari kerak. Bu esa jamiyatda sog'lom muloqot muhitini yaratadi, yoshlar o'rtasida ijobiy kommunikatsiyani rivojlantiradi. OAV dan noto'g'ri foydalanish,



masalan, yolg'on axborot tarqatish yoki boshqalarni kamsitish yoshlar orasida nizolarni kuchaytirishi mumkin. Shu sababli, yoshlarni axborot madaniyati va etikasi haqida o'qitish zarur. OAV yoshlarning ijtimoiy faolligini oshirishda vosita sifatida xizmat qiladi. Yoshlar OAV orqali o'z fikrlarini bildirish, jamiyatdagi muhim masalalarda ishtirok etish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Bu esa ularni fuqarolik pozitsiyasini shakllantirishga yordam beradi, jamiyat rivojiga hissa qo'shadi. OAV yoshlarni ijtimoiy muammolar haqida xabardor qilib, ularni yechim topishga undaydi. Shu bilan birga, yoshlarning ijtimoiy faolligi ularning shaxsiy o'sishi va jamiyatda o'z o'rnini topishiga xizmat qiladi. Ammo, OAV yoshlarning vaqtini behuda sarflashiga ham sabab bo'lishi mumkin. Ko'p vaqtni ijtimoiy tarmoqlarda o'tkazish, video o'yinlar va boshqa ko'ngilochar kontentlar bilan shug'ullanish yoshlarning o'qishga, sportga va boshqa foydali mashg'ulotlarga vaqt ajratishiga to'sqinlik qiladi. Bu esa ularning jismoniy va ruhiy rivojlanishiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli, yoshlarni vaqtni samarali taqsimlashga o'rgatish, ularni sport va ijodiy faoliyatga jalb qilish muhimdir.[5]

Ota-onalar, o'qituvchilar va jamiyat vakillari yoshlarni OAV dan to'g'ri foydalanishga o'rgatishlari kerak. Ular yoshlarning axborot manbalarini tanlashda yordam berishlari, sog'lom va foydali kontentlarni targ'ib qilishlari muhimdir. Shu bilan birga, yoshlarni axborot savodxonligi bo'yicha o'qitish, ularni tanqidiy fikrlashga rag'batlantirish zarur. Bu yoshlarning ongli va mas'uliyatli fuqarolar bo'lib yetishishiga xizmat qiladi. Shuningdek, OAV orqali yoshlarning shaxsiy ma'lumotlari va maxfiyligi himoyasi muhim masaladir. Yoshlar ko'pincha o'z haqidagi ma'lumotlarni ijtimoiy tarmoqlarda oshkor qilishadi, bu esa ularning xavfsizligiga tahdid soladi. Shu sababli, yoshlarni internet xavfsizligi va shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish qoidalari haqida xabardor qilish kerak. Bu yoshlarning onlayn muhitda o'zlarini himoya qilishlariga yordam beradi.[6]

Xulosa:

Xulosa qilib aytganda, ommaviy axborot vositalari yosh avlodning hayotida muhim o'rin tutadi. Ular yoshlarning bilim olish, madaniy o'sish, ijtimoiy faollik va dunyoqarashini shakllantirishda katta rol o'ynaydi. Biroq, OAV ning salbiy



ta'sirlarini kamaytirish va yoshlarni axborot savodxonligi bilan ta'minlash uchun jamiyat, ota-onalar va ta'lim muassasalari birgalikda faol ish olib borishlari zarur. Yoshlarni OAV dan to'g'ri va oqilona foydalanishga o'rgatish, ularning xavfsizligini ta'minlash va sog'lom axborot muhitini yaratish — kelajak avlodning barkamol va bilimli bo'lishi uchun muhim omillardir. Shunday qilib, ommaviy axborot vositalari va yosh avlod o'rtasidagi munosabatlarni to'g'ri yo'naltirish orqali jamiyatning umumiy taraqqiyotiga erishish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Qodirov, S. (2018). "Ommaviy axborot vositalarining yoshlar ongiga ta'siri". Toshkent: Ilm Ziya.
2. To'raqulov, A. (2019). "Yosh avlod va zamonaviy axborot texnologiyalari". Samarqand: Fan va Texnologiya.
3. Karimova, N. (2020). "Ijtimoiy tarmoqlarning yoshlar hayotidagi roli". Toshkent: O'zbekiston Milliy Universiteti Nashriyoti.
4. Xudoyberdiyev, J. (2017). "Ommaviy axborot vositalari va yoshlarning madaniyati". Buxoro: Buxoro Davlat Universiteti.
5. Ergashev, D. (2021). "Yoshlar va internet: imkoniyatlar va xavflar". Toshkent: Yosh Tadqiqotlari Markazi.
6. Islomova, M. (2022). "Axborot savodxonligi va yosh avlod". Namangan: Namangan Davlat Universiteti Nashriyoti.
7. Rasulov, B. (2019). "Zamonaviy OAV va yoshlarning ijtimoiy faolligi". Qarshi: Qarshi Muhandislik-Iqtisodiyot Instituti.